

Startnotitie grondstoffenbeleid 2027-2030

Alphen aan den Rijn

Samenvatting

In de gemeente Alphen aan den Rijn hebben we nog veel restafval. Ongeveer 200 kilo per inwoner per jaar. We scheiden ons afval wel, maar nog niet goed genoeg. In het restafval zitten nog veel waardevolle grondstoffen. Deze worden nu tegen hoge kosten verbrand.

De aankomende jaren zullen de kosten voor het verbranden van restafval nog verder stijgen. Dat komt door extra belastingen, CO₂-heffingen en strengere regels. Omdat onze afvalstoffenheffing 100% kostendekkend is, merken inwoners deze kosten direct in hun portemonnee. Om de stijging van de afvalstoffenheffing af te remmen, moet de hoeveelheid restafval drastisch naar beneden.

Naast dat het heel duur is om grondstoffen te verbranden als restafval, is het ook ontzettend zonde. Deze grondstoffen kunnen namelijk prima worden gerecycled. En des te meer grondstoffen er worden gerecycled, des te minder nieuwe grondstoffen er nodig zijn. Ook verminderen we onze afhankelijkheid van andere landen door slimmer om te gaan met de grondstoffen die er al zijn.

De hoeveelheid restafval verminderen is mogelijk door middel van afvalpreventie en door grondstoffen meer en beter te scheiden. De huidige aanpak heeft onvoldoende resultaat. In de gemeente Alphen aan den Rijn scheiden we nu 56% van ons afval en recyclen we 47%. Daarmee halen we het Europese doel niet. Gemeenten moeten in 2030 namelijk minstens 60% van het huishoudelijk afval recyclen.

We willen in 2030 minder restafval, meer scheiden en meer recyclen.

We stellen drie doelen voor:

- 1. In 2030 maximaal 100 kg restafval per inwoner per jaar**
- 2. In 2030 minimaal 75% scheiding van huishoudelijk afval**
- 3. In 2030 minimaal 60% recycling van het huishoudelijk afval**

Daarnaast houden we in het grondstoffenbeleid rekening met de volgende uitgangspunten:

- 1. Afvalstoffenheffing op een acceptabel niveau houden**
- 2. Dienstverlening gericht op het inzamelen van grondstoffen**
- 3. Data op orde**
- 4. Verduurzaming van het wagenpark**

Om de gestelde doelen te halen, zetten we ten eerste in op het voorkomen van afval. Afval dat wordt voorkomen hoeft ook niet te worden ingezameld en verwerkt.

Ten tweede zetten we in op meer en betere afvalscheiding. Hiervoor stellen we voor om de volgende vier scenario's verder te onderzoeken:

- 1. Betalen naar gebruik**
- 2. Korting voor inwoners met weinig restafval**
- 3. Extra aandacht voor gfte en pmd**
- 4. Wijkgerichte aanpak**

Ingrijpende keuzes zijn nodig om de hoeveelheid restafval te verminderen en afvalscheiding te verbeteren. Zo beperken we de kosten in de toekomst, besparen we grondstoffen én voldoen we aan (inter)nationale doelen.

1. Inleiding

Gemeenten hebben de wettelijke taak om de gescheiden inzameling van huishoudelijk afval te regelen. In het grondstoffenbeleid leggen we onze doelen voor de inzameling en recycling van huishoudelijk afval vast. Ook beschrijven we in het grondstoffenbeleid welke maatregelen nodig zijn om deze doelen te halen. Het grondstoffenbeleid 2015-2025 is verlopen en wordt geactualiseerd.

In deze startnotitie stellen we de kaders voor het nieuwe grondstoffenbeleid. Ook bepalen we de doelen op hoofdlijnen en stellen we scenario's met maatregelen voor om verder te onderzoeken.

1.1 Kaders

Wettelijk Kader

Bij het opstellen van het grondstoffenbeleid wordt rekening gehouden met (inter)nationale wet- en regelgeving. Waaronder:

- Europese Kaderrichtlijn afvalstoffen
- Wet milieubeheer
- Circulair Materialen Plan (CMP)
- Uitgebreide producentenverantwoordelijkheid (UPV)

Afbakening

Het beleidsplan richt zich op de inzameling van huishoudelijk afval. Dit gaat over zowel fijn huishoudelijk afval en grof huishoudelijk afval. Fijn huishoudelijk afval is afval dat in de prullenbak past. Bijvoorbeeld restafval, plastic- metaal- en drinkpakken (pmd), glas, papier, textiel en groente- fruit- tuinafval en etensresten (gfte). Grof huishoudelijk afval

past niet in de prullenbak. Daarom wordt het naar het Afvalbrengstation Ecopark de Limes (het Ecopark) gebracht of op afspraak opgehaald in de wijk. Ook maatregelen die gericht zijn op het voorkomen van huishoudelijk afval vallen binnen de scope van dit beleidsplan.

Wat niet binnen de scope van dit beleidsplan valt:

- Bedrijfsafval: bedrijven en instellingen in Alphen aan den Rijn zorgen zelf dat hun afval wordt afgevoerd.
- Zwerfafval: maatregelen tegen zwerfafval zijn vastgelegd in het zwerfafvalbeleid.
- Circulaire maatregelen gericht op bouw, economie en eigen bedrijfsvoering vallen onder het gemeentelijk Duurzaamheidsprogramma 2021-2030 en Economische Agenda Alphen aan den Rijn 2021-2025.

Circulariteit

De circulaire economie is erop gericht om beter om te gaan met onze grondstoffen. Er zijn meerdere strategieën die we hiervoor kunnen inzetten. Denk bijvoorbeeld aan minder grondstoffen gebruiken, hergebruik van producten, levensverlenging van producten door reparatie en hergebruik van grondstoffen door recycling. Deze strategieën zijn ingedeeld in de zogenoemde R-ladder (zie figuur 1).

Het grondstoffenbeleid richt zich vooral op het beter hergebruiken van grondstoffen door middel van (hoog)waardige recycling. Hierdoor kunnen grondstoffen opnieuw gebruikt worden en zijn er minder nieuwe grondstoffen nodig. Dit is een van de laatste strategieën op de R-ladder. Het afvalpreventieplan (hoofdstuk 5) is gericht op de hogere strategieën: het voorkomen van huishoudelijk afval.

Figuur 1: R-ladder met strategieën van circulariteit

1.2 (Inter)nationale doelen

Bij het opstellen van het grondstoffenbeleid houden we ook rekening met de (inter)nationale doelen die sturen op grondstoffengebruik, afvalrecycling en de circulaire economie.

Europese doelen

In de Kaderrichtlijn Afval zijn de volgende doelen opgenomen:

- In 2030 60% van het huishoudelijk afval recycleren
- In 2035 65% van het huishoudelijk afval recycleren

Nationale doelen

In het Nationaal Programma Circulaire Economie zijn de volgende doelen opgenomen:

- In 2030 minimaal 80% van het Nederlandse afval recycleren en minimaal 11% op een hoogwaardige manier.
- Het aandeel duurzame biotische en secundaire grondstoffen binnen ons totale grondstoffengebruik is in 2030 minimaal 50%.
- In 2030 is ons grondstoffengebruik 6% lager dan in 2016
- In 2050 is Nederland 100% circulair. Deze doelstelling is in het gemeentelijk Duurzaamheidsprogramma 2021-2030 overgenomen.

VANG-HHA doelen

Om gemeenten te helpen de nodige stappen te zetten naar een circulaire economie is het programma Van Afval Naar Grondstoffen – Huishoudelijk Afval (VANG-HHA) ontwikkeld.

Hierin waren de volgende doelen opgesteld:

- In 2020 75% afval scheiden
- In 2020 100 kilo restafval per inwoner

Daarna is de focus verlegd van hoeveelheid restafval naar percentage gerecycled materiaal. Hierbij is aangesloten bij de Europese doelstelling:

- In 2030 60% recycling van huishoudelijk afval.

1.3 Ontwikkelingen

Tot slot houden we bij het opstellen van het grondstoffenbeleid rekening met de ontwikkelingen binnen de afvalsector.

Voorkomen grondstoffengebruik

(Inter)nationaal verschuift de focus steeds meer van afvalverwerking naar afvalpreventie. Voor gemeenten betekent dit een grotere rol in het stimuleren van inwoners om afval te voorkomen. Bijvoorbeeld door minder te kopen, spullen langer te gebruiken, te repareren en te delen. Gemeenten richten zich hierdoor niet alleen meer op de traditionele taak van inzameling en recycling.

Van afval naar grondstof

Het huishoudelijk afval dat er nog wel is moet zo goed mogelijk worden gescheiden. Door het apart inzamelen van grondstoffen kunnen deze worden gerecycled en weer in de keten worden gebracht. Wanneer waardevolle grondstoffen bij het restafval belanden, worden ze verbrand en kunnen ze niet worden hergebruikt. Door afval beter te scheiden worden grondstoffen weer zoveel mogelijk in de keten gebracht en minimaliseren we verspilling.

Om grondstoffen te kunnen recyclen is het ten eerste belangrijk dat inwoners hun afval zoveel mogelijk scheiden in de aparte stromen: pmd, gfte, papier, glas en textiel.

Daarnaast is de focus, zowel nationaal als Europees, de afgelopen jaren steeds meer verlegd naar de kwaliteit van de gescheiden grondstoffen. Hierbij wordt niet alleen gekeken naar de hoeveelheid grondstoffen die gescheiden worden ingezameld, maar ook of deze

grondstoffen niet te vervuild zijn. Dit is nodig om de grondstoffen echt (hoogwaardig) te kunnen recyclen. Dit zie je terug in de (inter)nationale doelen. Daar wordt gekeken naar hoeveel grondstoffen echt zijn gerecycled, in plaats van gescheiden.

Pmd-inzameling

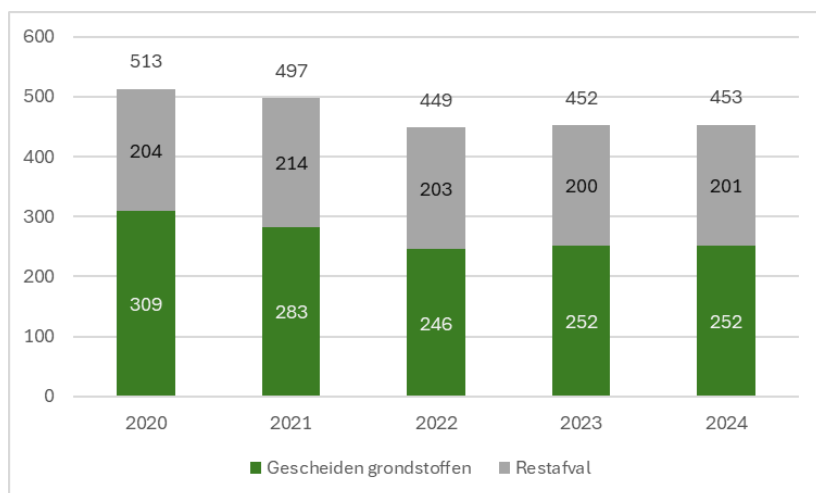
De focus op kwaliteit zien we ook terug in de nieuwe afspraken tussen gemeenten en het verpakkend bedrijfsleven over de inzameling van pmd. Er wordt bijvoorbeeld ingezet op het uitfasen van de ondergrondse pmd containers. Dit is omdat het pmd dat wordt ingezameld in ondergrondse containers vaak meer vervuild is dan pmd ingezameld met zakken of minicontainers. Daarnaast is de vergoeding die gemeenten krijgen voor het ingezamelde pmd ook afhankelijk van de kwaliteit.

Momenteel worden de alternatieven voor de ondergrondse pmd-containers via een apart traject in kaart gebracht. De raad wordt betrokken bij de keuze voor een alternatief.

2. Afvalscheiden stagneert

2.1 Totale hoeveelheid afval

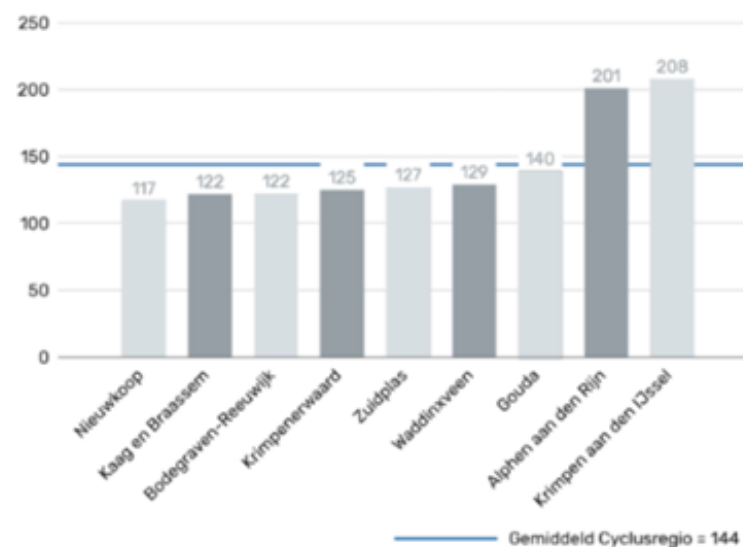
De totale hoeveelheid afval is de afgelopen jaren blijven steken rond de 450 kilo per inwoner per jaar. Dit gaat over ál het fijn en grof huishoudelijk afval, zowel het restafval als de apart ingezamelde grondstoffen. In grafiek 1 is de totale hoeveelheid afval van de afgelopen jaren uitgesplitst naar restafval en apart ingezamelde grondstoffen.

Grafiek 1: Totale hoeveelheid afval per inwoner per jaar (kg), uitgesplitst naar restafval en gescheiden grondstoffen.

2.2 Restafval

Van de 450 kilo afval per inwoner per jaar is ongeveer **200 kilo** restafval. De hoeveelheid restafval is de afgelopen jaren niet afgenomen. In vergelijking met gemeenten in de regio is de hoeveelheid restafval in Alphen aan den Rijn een stuk hoger (zie grafiek 2). Dit komt doordat grondstoffen in de andere gemeenten beter worden gescheiden.

Grafiek 2: Hoeveelheid restafval per inwoner per jaar in Cyclisregio (2024)

2.3 Samenstelling fijn huishoudelijk restafval

Het fijn huishoudelijk restafval is het afval dat we inzamelen via de ondergrondse restcontainers of minicontainers voor restafval. Hierin zitten nu nog veel grondstoffen die kunnen worden hergebruikt (zie

figuur 2). In het fijn huishoudelijk restafval zit voornamelijk veel groente- fruit- en tuinafval (67 kilo). Deze grondstoffen zijn zwaar en tellen daardoor snel op in aantal kilo's. Daarnaast belandt er ook veel pmd (19 kilo) in het restafval. Pmd is een licht materiaal, er zit dus veel pmd in het restafval om te komen tot dit gewicht. Wanneer alle herbruikbare grondstoffen 100% worden gescheiden blijft er nog maar 35 kilo écht restafval over.

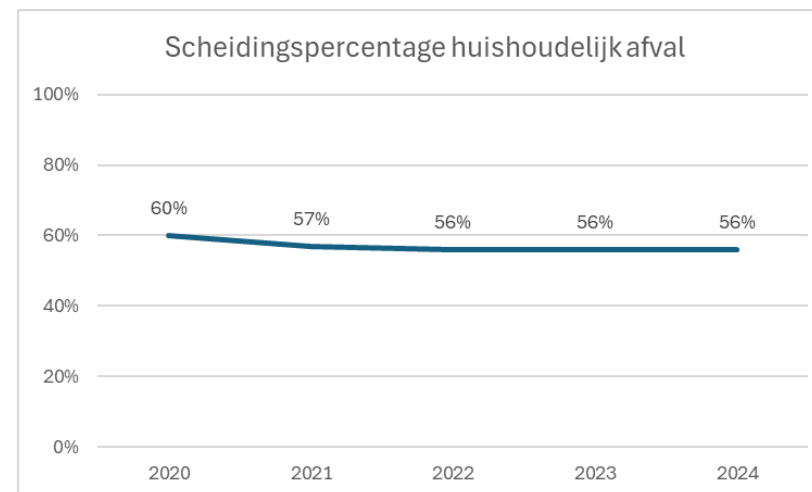

Figuur 2: samenstelling fijn huishoudelijk restafval (2024)

2.4 Scheidingspercentage

Er is dus nog veel winst te behalen door afval beter te scheiden. Veel herbruikbare grondstoffen worden nu tegen hoge kosten verbrand als restafval. In grafiek 3 is te zien dat de hoeveelheid gescheiden ingezamelde grondstoffen de afgelopen jaren niet is verbeterd. We

blijven hangen op **56%**. Het doel in het vorige gemeentelijk grondstoffenbeleid was 75% afvalscheiding in 2020 en 100% in 2025.

Grafiek 3: Scheidingspercentage huishoudelijk afval

2.5 Recyclingpercentage

Het recyclepercentage is hoeveel van de ingezamelde grondstoffen echt wordt hergebruikt. Niet alle grondstoffen die gescheiden zijn ingezameld kunnen namelijk worden gerecycled. Dit komt vooral door vervuiling. Als er bijvoorbeeld gfte bij het pmd beland, dan kan het pmd niet goed worden verwerkt.

De hoeveelheid afval die echt gerecycled wordt in onze gemeente is momenteel **47%**. Van de totale hoeveelheid afval belandt er dus 53% in de verbrandingsoven. Hiermee komen we nog lang niet in de buurt van het Europese doel voor 2030: 60% recycling.

2.6 Huidige inzet heeft onvoldoende resultaat

In het gemeentelijk grondstoffenbeleid 2015-2025 stonden de volgende doelen:

- Duurzaamheid: 100% afvalscheiding in 2025, met als tussenstap 75% in 2020.
- Service: 100% service voor de inwoners van Alphen aan den Rijn.
- Financieel: 100% kosten dekkende exploitatie.

Deze doelen bleken ambitieuzer dan het beleid waar kon maken. Zo is het doel voor afvalscheiding niet gehaald. De tussentijdse evaluaties en het verbeterproces hebben er niet voor gezorgd dat dit doel binnen bereik kwam.

Ook het serviceniveau staat onder druk. De ondergrondse containers zijn niet 100% beschikbaar. Storingen worden zo snel mogelijk opgelost, maar zorgen wel voor overlast. Ook de hoeveelheid zwerfafval op straat voldoet nog niet aan de doelstelling. Er wordt nog te vaak afval bij de ondergrondse containers geplaatst. De inzet van de Schone Buurt Coaches leidt tot verbetering, maar hiermee is de overlast nog niet opgelost.

Bij de vaststelling van het tarief van de afvalstoffenheffing wordt uitgegaan van 100% kostendekking, wel lopen de kosten op. In de jaren voorafgaand aan 2023 is het tarief van de afvalstoffenheffing steeds met 9% verhoogd. In 2023 tot 2025 kon de afvalstoffenheffing gelijk blijven. In 2026 is een stijging doorgevoerd van 5%.

De drie factoren die gedrag van inwoners bepalen zijn:

- **Capaciteit:** inwoners moeten weten hoe ze afval moeten scheiden. Hierbij is inzet op voorlichting belangrijk.
- **Motivatie:** inwoners moeten afval willen scheiden. Hierbij is het belangrijk dat ze het nut en de noodzaak van afval scheiden begrijpen. Een financiële prikkel is ook een manier om de motivatie te verhogen.
- **Gelegenheid:** inwoners moeten afval gescheiden kunnen aanbieden. Dit betekent een goed werkend inzamelsysteem.

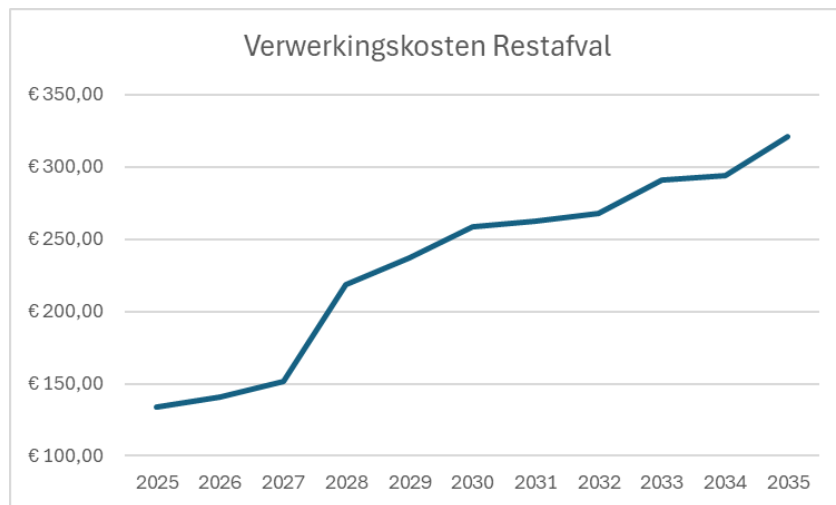
In het gemeentelijke grondstoffenbeleid 2015-2025 is vooral ingezet op optimalisatie van de inzameling en communicatie. Gezien de resultaten is dit niet effectief genoeg geweest om tot echte gedragsverandering te leiden.

Om het afvalscheidingsgedrag van inwoners echt te veranderen, moeten er meer ingrijpende maatregelen genomen worden. Zie hiervoor hoofdstuk 6.

3. Risico als we niets doen

3.1 Stijgende verwerkingskosten restafval

Voor de komende jaren is de verwachting dat de kosten voor het verwerken van restafval sterk gaan stijgen. Deze stijging is te zien in grafiek 4. De verwerkingskosten van restafval zijn onderdeel van de kosten die de gemeente maakt voor de inzameling en verwerking van afval en grondstoffen. Deze kosten worden volledig betaald vanuit de afvalstoffenheffing. Een stijging van de verwerkingskosten heeft dus als gevolg dat de afvalstoffenheffing ook zal stijgen.

Grafiek 4: Verwachte stijging verwerkingskosten per ton restafval

De totale afvalbeheerskosten van de gemeente bestaat nu voor 20% uit de kosten voor het verwerken van restafval. Door de stijgende kosten voor het verwerken van restafval, zal de afvalstoffenheffing de

aankomende jaren stijgen. De verwachting is dat in 2035 de afvalstoffenheffing 22% stijgt ten opzichte van nu. Met de grootste stijging in 2028. Het is dus belangrijk om maatregelen te nemen om de hoeveelheid restafval te verminderen en zo de kosten beheersbaar te houden.

De stijging van de verwerkingskosten voor restafval komt vooral door:

- Stijging van de verbrandingsbelasting
- Europese CO₂-heffing (EU-ETS) voor restafval
- Nationale CO₂-heffing voor restafval
- Plastic-heffing: De door het kabinet voorgenomen heffing voor plastic producenten is geschrapt. De opbrengsten die deze heffing zouden opleveren moeten nu op een andere manier worden opgebracht. Het kabinet zoekt de oplossing vooralsnog in het zwaarder belasten van afvalverwerkers.

De exacte impact van deze belastingen en heffingen is nog onzeker en de bedragen kunnen nog veranderen. Wel is zeker dat door strengere milieuregels het verwerken van restafval de komende jaren alleen maar duurder zal worden. De enige manier om deze kosten te voorkomen is door de hoeveelheid restafval sterk te verminderen.

3.2 Waardevolle grondstoffen gaan verloren

In het vorige hoofdstuk is beschreven dat er nog veel waardevolle grondstoffen in het restafval zitten. Naast dat het heel duur is om deze te verbranden als restafval, is het ook ontzettend zonde. Deze grondstoffen kunnen namelijk prima worden gerecycled. En des te meer grondstoffen er worden gerecycled, des te minder nieuwe grondstoffen er nodig zijn. En dat is beter voor het milieu.

3.3 Afhankelijkheid van andere landen

Voor veel (kritieke) grondstoffen is Nederland nog afhankelijk van landen buiten Europa. Dat maakt ons kwetsbaar. Denk bijvoorbeeld aan de geopolitieke spanningen die ervoor kunnen zorgen dat er tekorten ontstaan aan (kritieke) grondstoffen.

In onze economie zijn al heel veel grondstoffen aanwezig. Maar in plaats van die opnieuw te gebruiken, verbranden we een groot deel als restafval. Hierdoor is aanvoer van nieuwe grondstoffen uit andere landen nodig. We verminderen onze afhankelijkheid van andere landen door ons grondstoffengebruik te verminderen en door slimmer om te gaan met de grondstoffen die er al zijn.

4. Doelen en uitgangspunten

4.1 Doelen

In het nieuwe grondstoffenbeleid worden de doelen geactualiseerd. Hierbij houden we rekening met de eerder genoemde (inter)nationale doelen, lokale ambities en ontwikkelingen binnen de afvalsector. De beoogde doelen zijn:

1. In 2030 maximaal 100 kg restafval per inwoner per jaar
2. In 2030 minimaal 75% scheiding van huishoudelijk afval
3. In 2030 minimaal 60% recycling van het huishoudelijk afval

Met deze drie doelen sluiten we aan bij doelen geformuleerd in het VANG-HHA en de Europese recyclingdoelstelling. We kiezen bewust voor drie doelen, zodat we gericht kunnen bijsturen.

Bijvoorbeeld: als het scheidingspercentage stijgt maar het recyclingpercentage niet, dan ligt dit aan de kwaliteit. De gescheiden grondstoffen zijn dan te vervuild om daadwerkelijk te kunnen worden hergebruikt. En als het scheidingspercentage stijgt, maar de hoeveelheid restafval niet afneemt, dan komt dit doordat de totale hoeveelheid afval van inwoners is toegenomen.

Doorkijk naar toekomstige doelen

De beoogde doelen zijn geformuleerd voor 2030. Maar het is goed om er alvast rekening mee te houden dat we er hiermee nog niet zijn. Het Europese recycledoel voor 2035 is 65%. Maar ook met 65% recycling zijn we nog lang niet volledig circulair. De doelstellingen zullen naar verwachting dus steeds verder worden verhoogd. Als we nu niet de

keuzes maken om de trend te keren, zal het in de toekomst alleen nog maar moeilijker worden om de doelen te halen.

4.2 Uitgangspunten

Ook houden we bij het opstellen van het nieuwe grondstoffenbeleid rekening met onderstaande uitgangspunten:

1. **Afvalstoffenheffing op een acceptabel niveau houden**
2. **Dienstverlening gericht op het inzamelen van grondstoffen**
3. **Data op orde**
4. **Verduurzaming van het wagenpark**

Afvalstoffenheffing op een acceptabel niveau houden

Onze afvalstoffenheffing is 100% kostendekkend. Dat betekent dat de kosten van afvalverwerking worden gedekt vanuit de afvalstoffenheffing. Een stijging van de kosten zorgt dan ook voor een stijging van de heffing. Het uitgangspunt is erop gericht de afvalstoffenheffing op een acceptabel niveau te houden door de stijging van de heffing voor huishoudens zoveel mogelijk te beperken. Hierbij kijken we ook naar de afvalstoffenheffing in vergelijkbare gemeentes.

Dienstverlening gericht op het inzamelen van grondstoffen

We richten de dienstverlening zo in dat onze service is gericht op het scheiden van grondstoffen. Hiermee zorgen we ervoor dat het voor de inwoner gemakkelijker is om afval te scheiden.

De nadruk ligt op het inzamelen van de verschillende grondstoffen (pmd, papier en gfte). Deze grondstoffen halen we bijvoorbeeld (vaker)

aan huis op door middel van de minicontainers. Daarnaast bieden we minder service op restafval. Dit doen we bijvoorbeeld al door restafval niet aan huis in te zamelen, maar in ondergrondse verzamelcontainers.

Data op orde

Het op orde brengen van de data is een voorwaarde voor de uitvoering van bepaalde maatregelen. Denk bijvoorbeeld aan het kunnen afkeuren en registreren van minicontainers bij vervuiling (zie hoofdstuk 5).

Onder data op orde verstaan we onder andere:

- Inzicht in welke inzamelvoorzieningen bij welk adres horen
- Chippen van minicontainers, chiplezers op de inzamelvoertuigen
- Inzicht in aanbiedgedrag
- Inzicht in de vervuiling van materiaalstromen
- Inzicht in leeftijd en conditie van inzamelvoorzieningen
- Signalen en meldingen beter inzichtelijk

Inzicht in deze data zorgt ervoor dat de inzamelvoorzieningen op orde zijn en er efficiënter kan worden ingezameld. Ook kan hierdoor gerichter naar inwoners worden gecommuniceerd en kan er gerichter worden bijgestuurd als resultaten uitblijven.

Verduurzaming van het wagenpark

In het Duurzaamheidsprogramma 2021-2030 is als doel opgenomen dat de gemeente in 2050 klimaatneutraal is (95% CO₂-reductie). In het grondstoffenbeleid sluiten we hierbij aan. We gaan hierop sturen door middel van de CO₂-prestatieladder. Daarmee brengen we het verbruik

en de uitstoot van ons wagenpark in beeld en kunnen we sturen op reductie. Daarnaast geldt vanaf 1 januari 2027 een zero-emissiezone in de binnenstad van Alphen aan den Rijn.

We vervangen fossiel aangedreven auto's (op natuurlijke momenten) door emissieloze auto's. Zo verminderen we de CO₂-uitstoot van ons wagenpark en kunnen we voldoen aan de zero-emissiezone. Bij de aanbesteding van inzamelwagens houden we rekening met de Europese richtlijn 'Schone en Energiezuinige Wegvoertuigen'. Deze richtlijn verplicht ons om een minimumpercentage aan schone voertuigen in te kopen.

Het vervangen van de inzamelwagens die worden gebruikt voor het afval is nog een uitdaging. Dit komt voornamelijk door een vol energienet (netcongestie) en het marktaanbod van inzamelvoertuigen. Binnen deze beperkingen kijken we naar wat er wél mogelijk is. Als gemeente hebben we een voorbeeldfunctie en werken we aan een duurzame en gezonde leefomgeving.

Totdat er een goed emissieloos alternatief is, gebruiken we het meest duurzame alternatief voor diesel, zoals HVO-diesel. We volgen de nieuwste ontwikkelingen van voertuigen met een CO₂-neutrale aandrijving 'af fabriek' op de voet en doen praktijktesten met demo voertuigen in de komende jaren. Ook onderzoeken we de mogelijkheid voor rijden op waterstof in combinatie met waterstoftankstations.

Het kan zijn dat de huidige organisatie van de afvalinzameling nog niet goed aansluit bij een emissieloos wagenpark. In dit geval kijken we naar welke aanpassingen van de organisatie er nodig zijn.

5. Pijlers

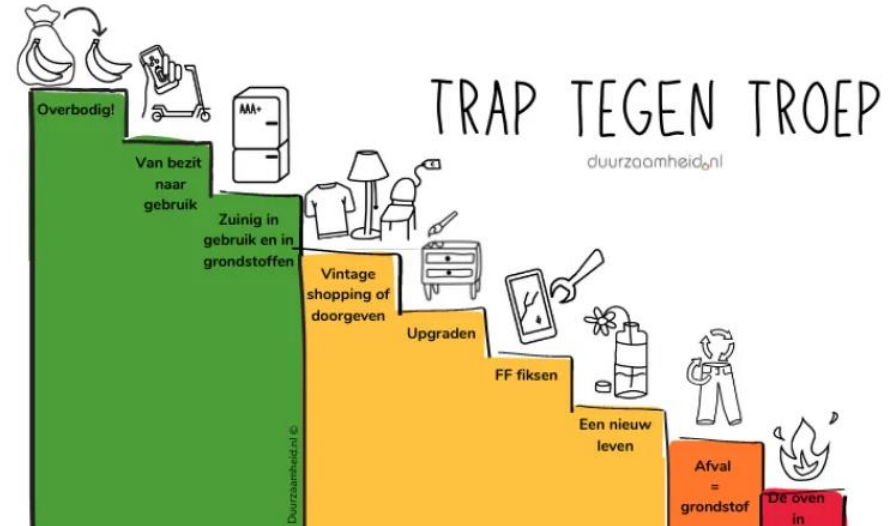
Om de gestelde doelen te halen, zetten we in op twee pijlers: het voorkomen van afval en betere afvalscheiding.

5.1 Afval voorkomen

Voorkomen is beter dan genezen. En dat geldt ook voor afval. Een groot deel van het afval dat we produceren is namelijk goed te voorkomen. En als het voorkomen ervan lukt, dan zijn alle volgende (kostbare) stappen overbodig: van de inzameling tot de recycling of verbranding.

In het grondstoffenbeleid zullen we daarom sturen op het verminderen van de totale hoeveelheid huishoudelijk afval. Hiervoor worden verschillende maatregelen verder uitgewerkt in een afvalpreventieplan. Het afvalpreventieplan wordt opgenomen in het grondstoffenbeleidsplan.

Hierbij werken we volgens de trap tegen troep (zie figuur 3). De trap tegen troep is hetzelfde als de R-ladder uit hoofdstuk 1, maar dan in gewone mensen-taal. Om afval te voorkomen zijn er verschillende strategieën mogelijk. Denk aan: minder kopen, hergebruiken, repareren en delen. Elke trede van de trap staat voor een andere strategie. En daarbij geldt: hoe hoger op de trap, hoe beter.

Figuur 3: Trap tegen troep

5.2 Betere afvalscheiding

Het afval dat er nog wél is willen we zo veel mogelijk gaan recyclen. Hiervoor zetten we in op maatregelen die zorgen voor méér afvalscheiding. Ook zetten we in op maatregelen die zorgen voor een betere kwaliteit van de gescheiden grondstoffen. Zo kunnen de gescheiden grondstoffen ook echt worden gerecycled en worden er minder waardevolle grondstoffen verbrand.

In het volgende hoofdstuk worden vier scenario's voorgesteld binnen deze pijler, om te komen tot meer en betere afvalscheiding.

6. Scenario's voor betere afvalscheiding

In dit hoofdstuk worden vier scenario's voorgesteld om te komen tot meer en betere afvalscheiding. We focussen ons in deze scenario's op het fijn huishoudelijk restafval. Maatregelen specifiek over grofvuil staan in hoofdstuk 7.

6.1 Betalen naar gebruik

In dit scenario wordt een restafvaltarief geïntroduceerd. Dit is een financiële prikkel, ook wel tariefdifferentiatie (diftar) genoemd. De wijze van inzameling blijft hetzelfde, alleen de manier van afrekenen verandert.

Bij de huidige afvalstoffenheffing is er geen direct verband tussen de hoeveelheid restafval die een huishouden aanbiedt en de hoogte van hun afvalstoffenheffing. Bij het restafvaltarief gaan huishoudens betalen naar gebruik. Dit is vergelijkbaar met nutsvoorzieningen zoals water en elektra.

In gemeenten die werken met een restafvaltarief is de afvalstoffenheffing gesplitst in twee delen: een vast tarief en een variabel tarief. Elk huishouden betaalt het vaste tarief, ongeacht de afvalproductie en het scheidingsgedrag. Bij dit vaste tarief kan wel onderscheid worden gemaakt tussen één- en meerpersoonshuishoudens. Daarnaast is er een variabel tarief. Dit

variabele tarief wordt door de gemeenteraad vastgesteld. Huishoudens betalen dit tarief per keer dat zij restafval aanbieden. Huishoudens die hun afval verminderen en goed scheiden, houden minder restafval over en betalen daardoor dus een lagere afvalstoffenheffing. Door de prijsprikkel worden inwoners gestimuleerd om afval te voorkomen en afval beter te scheiden. Dit is terug te zien in de statistieken van gemeenten met en zonder restafvaltarief (zie tabel 1).

Zo recycelen gemeenten mét een restafvaltarief beter dan gemeenten zonder restafvaltarief. Uit de NVRD Benchmark blijkt dat het buitengewoon uitdagend is om aan de recycledoelstelling (60%) te voldoen zonder de toepassing van een restafvaltarief.

Ook hebben gemeenten mét restafvaltarief gemiddeld 41% minder kilo restafval per inwoner per jaar. Uit onderzoek blijkt dat invoering van een restafvaltarief in de gemeente Alphen aan den Rijn kan zorgen voor een daling van 200 kilo restafval naar 128.

En door de lagere hoeveelheid restafval zijn de afvalbeheerskosten in gemeenten met een restafvaltarief gemiddeld lager dan in gemeenten zonder. Gemeenten met een restafvaltarief zijn gemiddeld per huishouden jaarlijks 30 tot 50 euro goedkoper uit.

	Gemeenten mét restafvaltarief	Gemeenten zonder restafvaltarief
Recyclepercentage	64%	48%
Restafval kg/inw.	106 kg	179 kg
Kosten per huishouden	€30-50 goedkoper	

Tabel 1: verschillen tussen gemeenten mét en zonder restafvaltarief

Vanwege de lagere beheerskosten en betere scheidingsresultaten zijn steeds meer gemeenten tariefdifferentiatie gaan toepassen. Inmiddels werken 6 op de 10 gemeenten met een vorm van tariefdifferentiatie, waaronder veel van onze buurgemeenten. Zie figuur 4.

Figuur 4: Gemeenten met en zonder tariefdifferentiatie (diftar) in 2024

Een restafvaltarief kan voor sommige doelgroepen zorgen voor hogere lasten. Bijvoorbeeld: minima, grote gezinnen, ouderen, gezinnen met jonge kinderen. Om rekening te houden met deze doelgroepen wordt er in dit scenario ook gekeken naar maatwerk. Denk bijvoorbeeld aan maatregelen rondom medisch afval en luiers.

6.2 Korting voor inwoners met weinig restafval

In dit scenario wordt een jaarlijkse korting op de afvalstoffenheffing ingevoerd. Inwoners komen hiervoor in aanmerking als zij hun afval beter scheiden en minder restafval aanbieden. Dit is een positieve prijsprikkel, waarbij inwoners worden beloond voor het goed scheiden van grondstoffen. Het huidige systeem met een vast tarief voor een- en meerpersoonshuishouden verandert hierbij niet. De korting wordt achteraf verrekend.

Bij de beloningskorting kan worden gewerkt met verschillende kortingscategorieën. Een voorbeeld voor ondergrondse containers is weergegeven in tabel 2. En een voorbeeld voor minicontainers voor restafval is weergegeven in tabel 3.

Restafval aanbieden in ondergrondse container	Korting
20 keer of meer	Geen korting
9 t/m 19 keer	€20,-
t/m 8 keer	€40,-

Tabel 2: Beloningskorting ondergrondse containers. Bovenstaande categorieën en bedragen zijn slechts een voorbeeld.

Restafval aanbieden in minicontainer	Korting
6 keer of meer	Geen korting
3 t/m 5 keer	€20,-
t/m 2 keer	€40,-

Tabel 3: Beloningskorting minicontainers. Bovenstaande categorieën en bedragen zijn slechts een voorbeeld.

Hoe vaak inwoners restafval aanbieden kan worden bepaald aan de hand van het aantal openingen van een ondergrondse container en door het aantal minicontainerledigingen.

In Woerden wordt er al een aantal jaar gewerkt met een korting op de afvalstoffenheffing. Daarnaast is HVC Groep (publiek energie- en afvalbedrijf van 52 gemeenten) de 'recycle-keuze' voor de gemeente Beverwijk aan het ontwikkelen. Hierbij kunnen inwoners vanaf 2027 zelf kiezen of zij mee willen doen aan het beloningssysteem. Wie zich aanmeldt en minder restafval aanbiedt krijgt korting op de afvalstoffenheffing.

De beloningskorting wordt momenteel in weinig gemeenten toegepast. Hierdoor is er nog weinig data en ervaring waarop we ons kunnen baseren voor een schatting van de afname van het restafval.

6.3 Extra aandacht voor gfte en pmd

In dit scenario focussen we ons op het beter scheiden van de twee grootste grondstofstromen in het restafval: gfte en pmd. Hierbij zetten we gemeentebreed in op méér gescheiden gfte en pmd van betere kwaliteit. We zetten in dit scenario onder andere intensief in op voorlopers, afvalcoaches en handhaving. Hierbij wordt gewerkt met een nog uit te werken escalatieladder.

Maatregelen gericht op gfte en pmd:

- Kwaliteitscontrole door voorlopers bij de laagbouw. Voorlopers lopen voor de inzameling uit en controleren de aangeboden minicontainers (of inzamelzakken) op vervuiling en keuren sterk vervuilde minicontainers af.

- Speciaal opgeleide afvalcoaches worden ingezet om inwoners voorlichting te geven over het scheiden van grondstoffen. Zij kunnen bijvoorbeeld, wanneer voorlopers minicontainers afkeuren, met de inwoner in gesprek gaan over het correct scheiden van afval.
- Wanneer inwoners structureel hun grondstoffen verkeerd blijven aanbieden, kan handhaving ingrijpen.
- We gaan in gesprek met onze verwerkers van gfte en pmd over de oorzaken van vervuiling, zodat we hier gericht op kunnen sturen.
- We geven eenmalig aan alle inwoners een informatiepakketje over afvalscheiden: wel/niet lijsten met wat er in welke afvalbak mag en feiten en fabels over afvalscheiden.

Specifiek gericht op gfte:

- Voldoende gfte-inzamelvoorzieningen in de hoogbouw:
 - We delen gfte-bakjes en –zakjes uit aan inwoners in de hoogbouw
 - Bij alle hoogbouw gfte-cocons is toegangscontrole met de afvalpas
- Jaarlijkse compostactie breiden we uit tot groot communicatiemoment over gfte.

Specifiek gericht op pmd

- Voor de inzamelvoorzieningen in de hoogbouw loopt nu een apart traject. De openbare ondergrondse pmd-containers moeten worden uitgefaseerd. De keuze voor een alternatief zal worden vastgelegd in het grondstoffenbeleidsplan 2027-2030. De raad wordt bij dit traject betrokken.

6.4 Wijkgerichte aanpak

In dit scenario passen we maatwerk toe. We focussen ons op specifieke wijken waar grondstoffen minder goed gescheiden worden. Door analyses te doen komen we erachter in welke wijken er weinig grondstoffen gescheiden worden en in welke wijken de gescheiden grondstoffen het meest vervuild zijn. Zo zetten we maatregelen gericht in op de wijken waar de meeste winst te behalen valt. Ook in dit scenario worden voorlopers en afvalcoaches ingezet, maar worden hun werkzaamheden toegespitst op de wijken waar dit het hardst nodig is.

Maatregelen gericht op kwantiteit

- In de wijken waar weinig grondstoffen gescheiden worden gaan afvalcoaches de wijk in. Zij proberen te achterhalen waarom er weinig grondstoffen worden gescheiden.
- Vervolgens worden gerichte maatregelen genomen, denk bijvoorbeeld aan:
 - Een communicatiecampagne over het nut en de noodzaak van het scheiden van grondstoffen.
 - Een communicatiecampagne over de feiten en fabels over afvalscheiden.
 - Afvalcoaches gaan naar buurthuizen en spreken met mensen in de wijk over grondstoffen scheiden.
 - Indien nodig: gericht aanpassen van de inzamelvoorzieningen.

Maatregelen gericht op kwaliteit

- In de wijken waar de aangeboden grondstoffen (sterk) vervuild zijn, zetten we voorlopers in. Zij kunnen achterhalen waar in de

wijk de vervuiling precies optreedt. Hierbij wordt in beginsel niet gewerkt met toezicht en handhaving.

- Vervolgens worden gerichte maatregelen genomen, denk bijvoorbeeld aan:
 - We zetten afvalcoaches in om deze huishoudens voorlichting te geven over het goed scheiden van grondstoffen.
 - Een communicatiecampagne over hoe grondstoffen gescheiden moeten worden.

6.5 Combinatie van scenario's

Het is ook mogelijk om scenario's met elkaar te combineren (behalve scenario 1 en 2). Denk bijvoorbeeld aan het restafvaltarief of de beloningskorting in combinatie met de inzet van voorlopers, afvalcoaches en handhaving. Of het wijkgericht inzetten op bepaalde fracties.

Daarnaast kunnen ook losse maatregelen uit scenario 3 met de andere scenario's worden gecombineerd. Zoals gfte-bakjes in de hoogbouw, communicatiecampagnes over afvalscheiden en in gesprek gaan met onze verwerkers over de oorzaken van vervuiling.

7. Grofvuil

Grof huishoudelijk afval (grofvuil) is het afval dat wordt gebracht naar het Ecopark of op afspraak wordt opgehaald in de wijk.

De totale hoeveelheid afval in de gemeente bestaat voor het overgrote deel uit fijn huishoudelijk afval. Het aandeel grofvuil is een stuk kleiner. En het grofvuil op het Ecopark wordt al vrij goed gescheiden. Hier is dus minder winst te behalen dan bij fijn afval.

Toch zijn er nog stappen te zetten bij grofvuil. Zo kan veel grofvuil nog een tweede leven krijgen. En grofvuil dat wordt opgehaald in de wijk kan minder goed worden gescheiden dan op het Ecopark. Dit komt doordat grofvuil wordt opgehaald met een kraakperswagen, waarin het wordt stuk geknepen. Het is daarna erg moeilijk om de herbruikbare grondstoffen er nog uit te halen.

Deze maatregelen voor grofvuil gaan we verder onderzoeken:

- Uitbreiding mobiele milieustraat
- Door middel van communicatie en educatie stimuleren we inwoners om meer naar het Ecopark te gaan, in plaats van ophaalafspraken voor grofvuil te maken.
- Onderzoek doen naar welke kansen er zijn om de grondstoffen die op het Ecopark worden gebracht hoogwaardiger te recyclen.
- Onderzoeken of er ingezet kan worden op reparatie van huishoudartikelen die op het Ecopark worden gebracht.
- Onderzoek naar doorontwikkeling en/of herinrichting van het Ecopark waardoor circulariteit wordt gestimuleerd.

8. Vervolg

Bij akkoord van de raad met deze startnotitie worden de effecten van de vier scenario's voor betere afvalscheiding verder in kaart gebracht. De scenario's worden beoordeeld op haalbaarheid en het effect op milieu, kosten en dienstverlening. De resultaten van het onderzoek naar de effecten van de scenario's worden verwerkt in een adviesnota.

Ter ondersteuning van het onderzoek wordt ook een inwonersparticipatietraject gestart. In dit participatietraject halen we informatie op bij onze inwoners over verschillende onderwerpen rondom afval en de afvalinzameling. Onderdeel hiervan zijn ook elementen van de vier scenario's. De uitkomsten van het inwonersparticipatietraject worden ook in de adviesnota opgenomen. In de adviesnota worden de effecten van de vier scenario's gepresenteerd en wordt een voorkeursscenario aan de raad voorgesteld. De adviesnota wordt eind 2026 ter vaststelling aan de raad voorgelegd.

Nadat de adviesnota is vastgesteld, wordt het gekozen scenario uitgewerkt in het grondstoffenbeleidsplan. Dit wordt medio 2027 aan de raad voorgelegd.